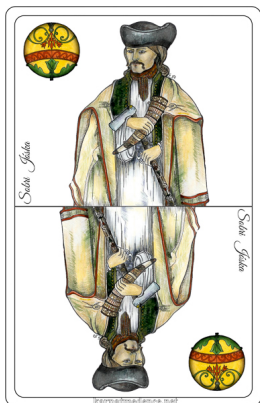


Betyárok a magyar kártyán 5.

„Sobri Jóska rézsarkantyús csizmája, szépen szól a lengyeltóti csárdába...”

Sobri Jóska



Rózsa Sándor mellett leghíresebb betyárunk Sobri Jóska volt. Édesapja a Sopron megyei Sobor községből került kanásznak a Baltavár melletti Erdőd majorba, ahol Jóska 1810-ben született. Ragadványneve családja származási helyére utal, eredeti neve Pap József volt. Apja mesterségét folytatva kanászbojtárként kereste kenyerét, de fiatalkori könnyelműsége révén hamar törvényszék elé került, 1832-ben disznólopásért két esztendőre és negyedévenként 25 botütésre ítélték. A leírás szerint Sobri *„magas termetű, szeg szemű, hajú, kikent, közepszerű vastagságú bajusza hosszúkás, tiszta képű, Pofa szakállas”* (Szentesi Zöldi 2009: 62).

A börtönből kikerülve hamarost ismét hallatott magáról, Fényes Istók csordásbojtárral kirabolták a kolomposi juhászt. Társát elfogták és felakasztották, Sobri azonban elmenekült és elbujdosott a Bakony erdeinek sűrűjében, ahol hamar hasonszőrű társakra lelt. Bandát alapítottak és Vas, Győr, Veszprém és Zala megyei erdős részein garázdálkodtak. A banda létszáma folyamatosan változott (6-28 fő), többüknek neve is ismert: Mógor Jancsi, Pap Andor, Retse Marci, Holics Gyuri, Fűmag Jancsi, alvezére Milfajt Ferkó volt. Eötvös Károly Balatoni utazásában így írt a híres bakonyi betyárról: *„Sobri Jóska volt az ország legdelibb betyárja. Ifjú, bátor, csodaszép, legények büszkesége, asszonyok bálványa. Vér nem tapad a kezén. Kincset nem gyűjt, szegény embert nem bánt. Amit úrtól, paptól, zsidótól elszed: felosztja a szegények közt. A Bakony az ő országa, száz bujdosó legény kísérelője”* (Eötvös 1982: 395).

Valójában a banda nem válogatott: kiraboltak zsidó kereskedőt, a pénzesküti gulyást, a kislaludi molnárt, a széki erdészt, de a tarjánpusztai uradalom cselédjei is az áldozatok között szerepeltek. Leginkább ruhaneműt, csizmát, puskát és pénzt zsákmányoltak. 1836 nyarán Sopron vármegye már katonaságot kért ellenük, leghíresebb rablásukat mégis ezután, ez év októberében, Kónyban követték el, mikor is a káptalani kanonokot megelőzve elorozták a győri káptalan pénztárát, mellesleg a kasznár ékszereit és ezüstneműit is magukkal vitték. Hunkár Antal szolgagyőri birtokos kirablását Milfajt Ferkó és társai követték el, Sobri azonban ebben nem vett részt, ahogy ezt Milfajt vallomásaiban meg is erősítette. E rablás következményei azonban rá is kihatottak, az ezután indult, szinte az egész Dunántúlra kiterjedő hajtóvadászat elől ő sem menekülhetett. Vérdíjat tűztek ki fejére, élve 100, míg holtan 50 aranyat ért. Az 1836-os év végétől társaival folyamatos menekülésben volt. A Balaton jegén átkelve a Tolna megyei Lápafő község erdeiben bujkáltak 1837 februárjában, mikor 30-35 fős katonaság körülkerítette őket. Órákon át tartó szabályos ütközet alakult ki, a betyárok védekeztek, míg lehetett, de a túlerővel nem bírtak. Amikor töltényeik elfogytak, többen szertefutva elillantak, míg ketten sebesülten a helyszínen maradtak, akik közül az egyik, mielőtt elfogták volna, önmaga ellen fordította pisztolyát. A lándzsával átszúrt hasú, 11 sebbel borított, díszes öltözetű öngyilkos betyár Sobri Jóska volt. Holttestét a csatában életét vesztő két katonával együtt a községbe szállították, s vélhetőleg ott is temették el a temető árkában.

A nép azonban nem törődött bele a bakonyi betyárvezér halálába, még ötven évvel később is élőnek hitte, számos elmélet terjedt sorsával kapcsolatban: úgy gondolták, hogy Amerikában gyógyszerész, az Alföldön gazdag számadó, Lengyelországban mészáros vagy Szlavóniában kanász. Számos ponyvakiadvány jelent meg róla, melyben történeteit alaposan kiszínezték és a nyugat-európai betyárromantikának megfelelő tulajdonságokkal ruházták fel. Népballadáink a hetyke, magabiztos, a halált megvető betyárt ábrázolják, aki a gazdagtól elvesz és a szegénynek ad, míg róla szóló betyárdalaink leginkább szerelmi kalandjait mesélik el (Küllös 1988: 94—111).

Irodalom:

EÖTVÖS Károly

1982 *Balatoni utazás*. Budapest, Magvető Kiadó.

KÜLLÖS Imola

Betyárok a magyar kártyán 5. - Sobri Jóska

Írta: Kürtössy Péter

2014. május 25. vasárnap, 18:49 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 06:49

1988 *Betyárok könyve*. Budapest, Mezőgazdasági Kiadó.

SZENTESI ZÖLDI László

2009 *Nagy magyar betyárkönyv*. Somorja, Méry Ratio Kiadó.